



NECTAR

NIEUWSBRIEF

JANUARI 2009

INTRODUCTIE

Beste nectarleden.

Deze nieuwsbrief is wat aan de late kant, deze had eigenlijk in december 2008 verstuurd moeten worden. Ziekte van de verschillende rapporteurs is hiervan de hoofdoorzaak.

Tijdens de laatste Algemene Ledenvergadering in juni vorig jaar was het al duidelijk dat Jan Tempelman het penningmeesterschap moest overdragen wegens ziekte. Dat heeft daarna zijn beslag gekregen. Het heeft Jan echter niet beter gemaakt. We wensen hem sterkte bij het verdere verloop van zijn ziekte. Jan de Waerd is nu officieel onze penningmeester en de rekening is overgebracht naar Utrecht.

Het bestuur wenst u nog een voorspoedig en gezond 2009 toe.

Met vriendelijke groeten.

Leen van 't Leven, voorzitter

REGIOCOÖRDINATOREN

Jaap Kerkvliet (jdkerkvliet@solcon.nl) is de coordinator voor Afrika.

Rinus Sommeijer (m.j.sommeijer@bio.uu.nl) is coordinator voor Latijns-Amerika en

Leen van 't Leven (dubbelel@iris-advies.nl) coördineert NECTAR-zaken die betrekking hebben op Suriname en de twee andere Guyana's.

Momenteel is er geen coordinator voor Azië. Uit die regio komen de laatste tijd ook geen vragen.

We wachten dus met invulling van die post. We zouden het wel prettig vinden als leden met ervaring in dat werelddeel zich zouden aanmelden voor het geval de post ingevuld moet worden.

AFRIKA

Coördinator Jaap Kerkvliet

1. Literatuur:

Aanvragen voor onze boekjes kwamen, voor zover het Afrika betreft, van de volgende personen:

7 januari 2008

Deba Joseph Enow, namens de Christian Development Mission (CDM) in Manyu Division South West Province van Cameroon die onder rural farmers werkt in Eyang-Atem-Ako Village aldaar.

6 juni 2008

Sembataya Emmanuel, namens de Nakasongola Tent Makers Apiary, een groep van 20 dominees gezinnen die niet op de zak van de volgelingen willen leven. Zij hebben van palmen 100 korven gemaakt en uitgehangen. Na zes maanden waren er zes bewoond.

23 september 2008

Jesse Dallas, Peace Corps Volunteer, Benin

Wil met collega's een kleinschalig bijenteeltproject starten in het zuiden van Benin en vraagt de Franstalige uitgave van onze twee boekjes.

6 oktober 2008

Shiferaw Mulugeta Bekele van Jimma University College of Agriculture and Veterinary Medicine (JUCAVM), Ethiopia. Leraar aan het Department of Animal Sciences op het gebied van Apiculture en bijenziekten. Afgestudeerd aan de Haromaya Univesity met B.Sc and M.Sc in Animal Sciences.

29 oktober 2008

David Babayemi, student aan Biochemistry department, University of Agriculture, Abeokuta, Ogun state, P.M.B 2240, Abeokuta, Nigeria.

2. Wetenschappelijke begeleiding:

Op verzoek van Chahra Makhloufi uit Algerije wordt gewerkt aan een Engelstalige publicatie getiteld:

"Characterization of Algerian honey by palynological and physico-chemical methods". Het artikel zal zoals het er nu uitziet nog in december aan de redactie van de "International Journal of Food Science and Technology" aangeboden worden. Onder auteurs wordt als mijn herkomst NECTAR genoemd.

3. Rwanda

Leen van 't Leven was voor PUM nogmaals in Rwanda om de NGO ARDI te assisteren. De gebruikelijke 'on the job' trainingen van cooperaties en bijenverenigingen vonden plaats. Hoofdzaken in the trainingen waren honing kwaliteit, draagkracht van het gebied, hive management en deugdelijke kastmaterialen.

Verder is er advies gegeven inzake de verzelfstandiging van de verwerkings afdeling/materialen shop.

Om het netwerken van de organisatie te stimuleren werd contact gelegd met ASALI, de overkoepelende organisatie van bijenteeltcooperaties in de Zuid-Kivu provincie van de Democratische Republiek Congo.

4. Democratisch Republiek Congo

Leen van 't Leven heeft voor de Werkgroep Internationaal van de NBV en Agriterra een presentatie gegeven over zijn ervaringen met de bijenteelt in Tanzania en Rwanda. Dit in verband met een eventuele samenwerking van de werkgroep met de overkoepelende organisatie ASALI van bijenteelt cooperaties in de Zuid-Kivu provincie.

NECTAR zal de Werkgroep Internationaal van de NBV ondersteunen waar het de kennis van tropische bijenteelt betreft.

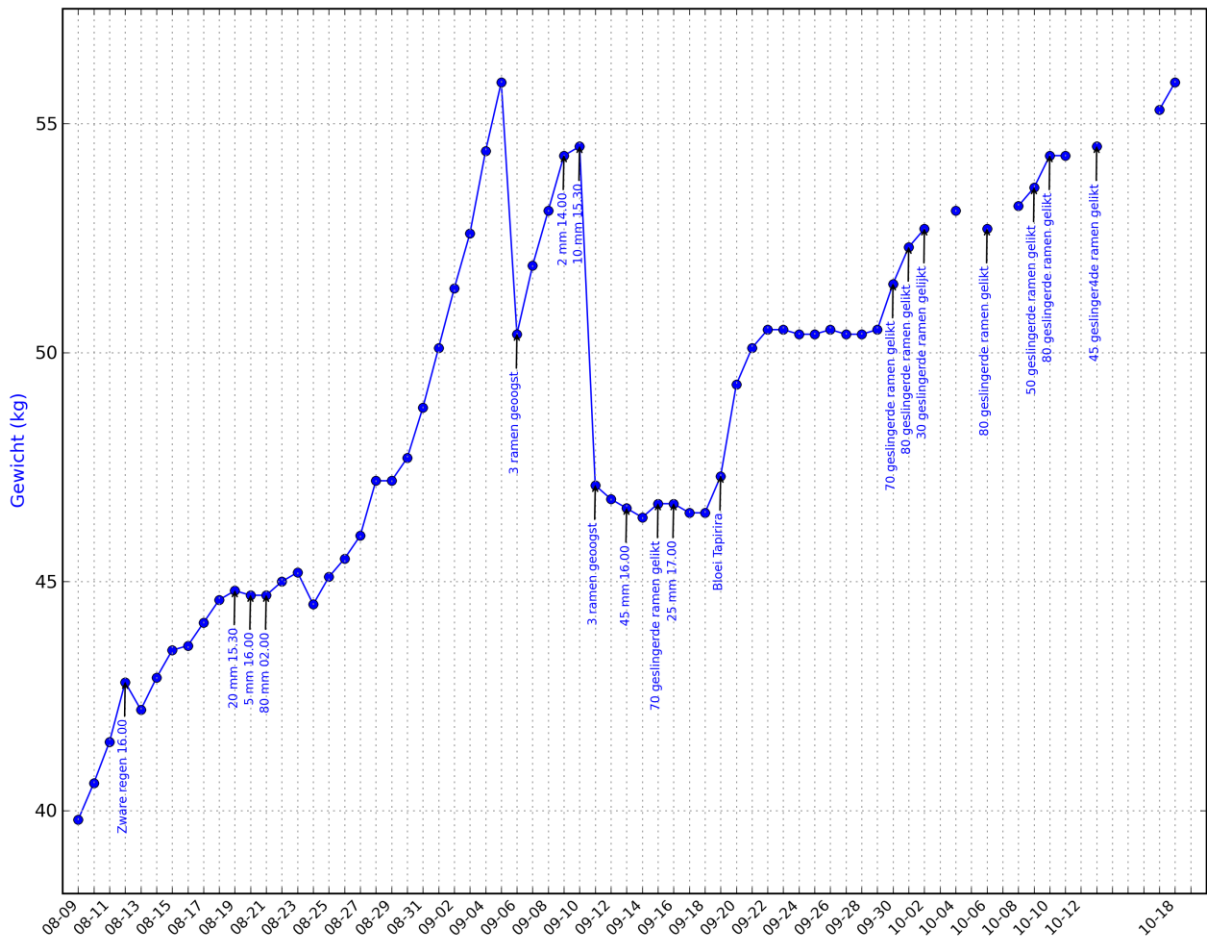
PACIFIC

Satish Narayan, namens een kleine NGO in Fiji, vroeg technische assistentie voor het opzetten van een mogelijkheid om kleine boeren te trainen in de bijenteelt. We hebben hem gevraagd namens NECTAR de twee boekjes aan te vragen bij Agromisa.

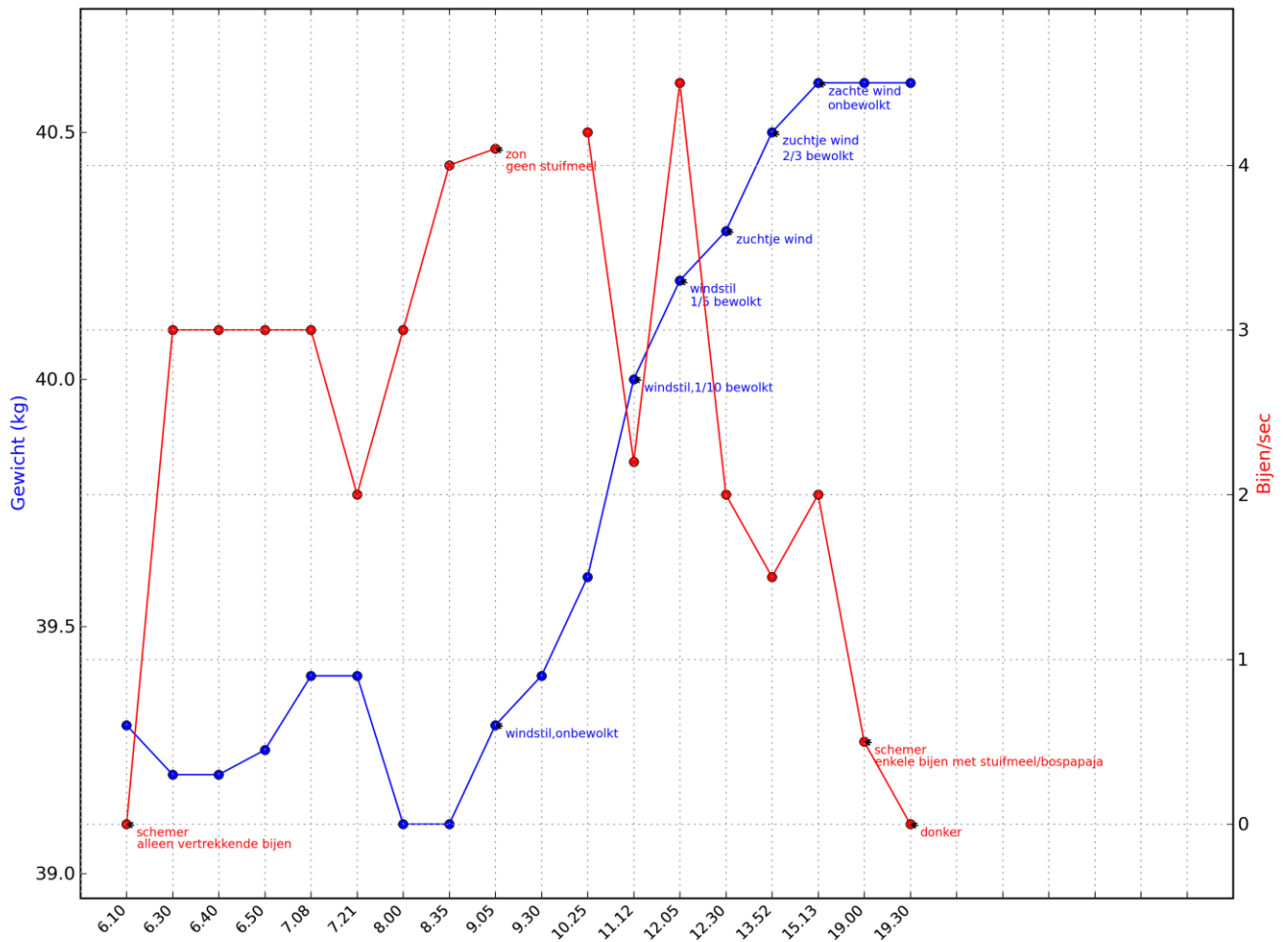
SURINAME

Coördinator Leen van 't Leven

Kees van Deursen, met ruim 500 bijenvolken de grootste imker in Suriname, heeft in een bijenvolk het verloop van de dracht na de grote regentijd vanaf 9 augustus tot 18 september kunnen meten. De eerste drachtpiek was van *Syzygium cumini* (jamoen) dat had over moeten gaan in een piek van *Triplaris surinamensis* (mierahoedoe) maar dat was dit jaar niet de moeite waard, daarna was er nog een piek van *Tapirira guianensis*. Hij laat tussendoor de bijen geslingerde raten schoonmaken waardoor er kleine oneffenheden in de grafiek ontstaan die echter nooit tot oogst leiden. Het volk waar de metingen op verricht zijn is een tweebaks volk in een kast van Langstroth model. Africanised Honeybee. Twintig ramen in gebruik. De plaats is Peprepinweg 109, Bomapolder, district Suriname.



Verder heeft Kees van Deursen een dag tijdens de bloei van de Jamoen zowel gewicht als binnenkomende bijen gemeten. Dit is weergegeven in de volgende grafiek. Op het tijdstip 09.30 ziet u geen waarneming. Op dat moment werd de waarnemer, die geen beschermende kleding gebruikte, gestoken. In het omgaan met de Africanised Honeybee is het dan verstandig om je even terug te trekken.



Jaques Khodabaks, hoofd afdeling bijenteelt in het Ministerie van Landbouw, deelde mij het volgende mee over de bijenteelt in Suriname:

- Er zijn nu 5 á 6 beroepsimkers in Suriname die hun brood verdienen met het houden van bijen.
- Er worden geen grote trainingen meer gegeven om imkers op te leiden.
- Als de mensen al spullen aangeschaft hebben worden ze wel getraind.
- Er is geen varroamijtbestrijding; de Afrikaanse bij is minder vatbaar; de kasten in de zon plaatsen wordt door sommigen wel gezien als een middel tegen de varroamijt.
- De bijenteelt is nu stabiel.

SAMENWERKING MET CTA

CTA is het "Technical Centre for Agricultural and Rural Coopération" in het leven geroepen onder de Lomé Convention, een verdrag tussen de staten van de Europese Unie en hun vroegere koloniën. CTA financiert, via Agromisa, de Agrodok reeks van boekjes voor de ontwikkeling van de productie op het platteland. Omdat er veel vraag ontstond naar onze bijenteelt boekjes ontstond bij CTA het idee om audio-visuele trainingsmodules te ontwikkelen waarvoor onze medewerking gevraagd werd. De persoon die dat idee moest realiseren is echter vertrokken bij CTA. Daarna is er niets meer over gehoord.

BEESUPPORT

BeeSupport is één van de vijf winnaars van de World of Difference 2008 competitie gesponsord door de Vodafone Netherlands Foundation

Op 29 september heeft de Vodafone Netherlands Foundation de vijf winnaars 2008/2009 van de jaarlijkse World of Difference competitie bekendgemaakt. De prijs - een jaarsalaris en onkostenvergoeding - stelt de prijswinnaars in staat, een jaar lang fulltime voor een Goede Doelen organisatie van hun keuze te werken. Er waren rond de 200 inschrijvingen, waaronder ook die van de NECTAR-leden Bert-Jan van Wichen en Ellen Michaëlis.

Groot was de trots en de spanning toen bekend werd dat Ellen één van de acht finalisten was, die een persoonlijke presentatie mochten geven voor de deskundige en onafhankelijke jury www.worldofdifference.nl.

De zeven juryleden waren zeer onder de indruk van het werk van BeeSupport en de plannen en mogelijkheden om in de komende jaren in méér landen méér imkers op te leiden.

Als winnaar kan Ellen van 1 november 2008 tot 31 oktober 2009 fulltime voor BeeSupport aan de slag. Het werk van BeeSupport zal daardoor met sprongen vooruit kunnen gaan.

Bees for Development workshop op 21 november

Het World of Difference jaar heeft voor Ellen al één lang gekoesterde wens vervuld:

Een bezoek aan de organisatie Bees for Development in Wales. Bees for Development doet onderzoek en geeft een boeiend en zeer informatief tijdschrift uit over bijenhouden in alle windstreken en continenten, met bijzondere aandacht voor Afrika, Azië, Latijns-Amerika en de Carabiën. Dit blad wordt via sponsoring gratis verstuurd aan imkerprojecten in ontwikkelingslanden. Zij kunnen ook hún eigen ervaringen en foto's opsturen en zo aan de wereld laten weten, hoe zijzélf bezig zijn. Het gaat om bijenhouders, vrouwen, mannen en kinderen, die vaak in zeer afgelegen gebieden leven en niet gemakkelijk toegang hebben tot informatie via de pers of bibliotheken. Door het tijdschrift kunnen zij leren over bijen, bijenziekten, imkertechnieken, planten, bijenproducten en de marketing ervan. Er staat ook een agenda in van workshops en bijeenkomsten op het gebied van bijen + Apicultuur.

Bees for Development organiseert jaarlijks workshops voor professionals en geïnteresseerden over de inhoud van haar eigen werk, namelijk onderzoek en ondersteuning van initiatieven van imkers, zoals Apitrade Africa, www.apitradeafrica.org. Hiermee heeft Bees for Development

een aanzet gegeven voor het vergroten van de afzetmogelijkheden voor Afrikaanse honing op de Internationale markt. Afzetmarkt, lokaal of internationaal, wordt net zo belangrijk geacht als opleiding en goede imkertechnieken, willen de imkers in ontwikkelingslanden er echt beter van worden.

In korte sessies wordt steeds dieper op het onderwerp 'Bijenhouden voor ontwikkeling' ingegaan. Er zijn veel manieren, waarop mensen door de eeuwen heen honing hebben vergaard, van het 'honingjagen' uit de natuurlijke behuizing van wilde bijen, zoals aan takken en rotsen of in de grond, via het 'hebben' van bijen tot het 'houden' van bijen. Hierbij probeert men, met verschillende soorten kasten en technieken, méér honing te produceren. Op het kantoor van Bees for Development zijn vele soorten bijenkasten te zien, die allemaal bruikbaar zijn. Er is niet één techniek die de beste voor iedereen is, ook niet de zogenaamd moderne manier van bijenhouden van de geïndustrialiseerde landen www.beesfordevelopment.org.

Tijdens de workshop heeft Ellen aan de hand van een powerpoint presentatie verteld over Kutsungirira Beekeeping Club in Zimbabwe, het project waarbij zij al jaren betrokken is. De succesvolle ontwikkeling van deze imkerclub was de aanleiding, om in 2004 Stichting BeeSupport op te richten www.beesupport.com.

UTRECHTSE PROMOTIE VAN BIJENONDERZOEKER UIT UGANDA

On 28 May 2008 Robert Kajobe successfully defended his PhD thesis at Utrecht University. He obtained his PhD degree with a doctoral thesis that reported about his bee research in Uganda. The title of his thesis: "Foraging behaviour of equatorial Afrotropical bees; habitat selection and competition for resources".

Robert Kajobe, studied earlier at Utrecht University for the obtaining of a MSc degree. After this he carried his "promotieonderzoek" out in his own country as a staff member of the Faculty of Forestry of the de Makerere University in the capital Kampala. After studying in Utrecht the foraging behaviour of stingless bees in an experimental set-up in the greenhouses of the UU botanical gardens, he became interested in the foraging ecology of indigenous bees of his own country. He particularly studied the foraging behaviour of stingless bees and the locally occurring *Apis mellifera scutellata* in two very large nature reserves. These were the Bwindi Impenetrable National Park (in the southwest, bordering with Congo) and the Budongo Park (just east of Lake Albert and the Albert Nile). All the chapters of his thesis were accepted for publication in scientific journals at the moment of the defense. Some of these have received considerable interest. In "Honey-making bee colony abundance and predation by apes and humans in a Uganda forest reserve" (*Robert Kajobe and David W. Roubik, Biotropica (38) 2:1-9*), he reports about the amazing behaviour of Chimpanzees and by local human populations (Pigmy tribes) in the robbing of natural bee nests in the forest. Kajobe's study is the first on African equatorial bees where a proper comparison is made of the foraging and nesting behaviour of the different species of colony-living bees that occur together in a same environment. He not only compared the behaviour of different sympatric stingless bees species, but also the stingless bees with the honeybees (*Apis mellifera scutellata*) that occur in the same area.

Robert Kajobe has now a leading position on bee research in Uganda. Since recently he is the head of the bee research dept of the Min. of Agriculture. He will be heading all bee work at NARO, the National Agricultural Research Organisation, while he will remain lecturing at the Makerere University Forestry Division,

Rinus Sommeijer, coach and co-promotor, was very pleased to learn that Robert had a newly established cooperation with another former student from the UU international MSc tropical bee course. This concerns Hosein Msuya, now at the Tanzania Min. of Agriculture in charge of the bee department, a position similar to that of Kajobe in Uganda.

Rinus Sommeijer

APIMONDIA 2009

International Congress of APIMONDIA

Montpellier, 15 to 20 September 2009

theme of this 41st edition "The bee, the sentinel of the environment"

The unique bi-annual congress of Apimondia will this year take place in southern France. This venue, relatively near to The Netherlands offers a good opportunity for the participation of Dutch beekeepers that are interested in the international development and world-wide aspects of beekeeping. The Apimondia organizers have been requested to make the participation of many beekeepers possible by keeping the fee for registration as low as possible. In fact, we have succeeded in offering a registration fee much lower than has been the case over the last congresses. We hope that this will make it possible also for many beekeepers from The Netherlands to attend. At the website of Apimondia 2009 you can read the following message. Further below we have printed also the New Year message of the Apimondia president. In his message you will find lots of information about the present activities of Apimondia and about its mission and objectives.

Rinus Sommeijer, President Apimondia Standing Commission Pollination and Bee Flora

Apimondia meets for the 41st edition of the renowned international Congress on September 15 to 20, 2009 in Montpellier in the South of France.

The board of Apimondia is very pleased to welcome all the actors in the world of beekeeping to share, to exchange and to discuss the challenges and the issues of beekeeping at the international level.

Beekeepers, technicians, scientists, suppliers and the media should actively participate in this conference, which is a unique opportunity to share knowledge and ideas. We propose a high-quality scientific programme, which concentrates on the work of international researchers, and includes activity areas and demonstrations in the heart of the ApiExpo exhibition. Beyond the exchanges of knowledge, we wish to punctuate Apimondia 2009 with festivities and discoveries to make this Congress and your stay a success and a memorable souvenir. This topic "The bee, the sentinel of the environment" is brought to light at a time when the bee is facing a mortality record with an average of 300 000 colonies disappearing every year in France since 1995.

**New Year message by Asger Søgaard Jørgensen
President Apimondia, January 2009**

Beekeepers around the world have met major problems in the last few years with massive losses of colonies and fluctuating honey markets. For many beekeepers, times have been tough. Many have asked themselves whether beekeeping is still a profitable enterprise.

The causes for colony losses have not yet been found, but we have established close co-operation among scientists and beekeepers to find solutions. Probably the problems are complex, since there may be more than one reason for these losses. In some instances the losses of colonies are caused by a combination of multiple determinants.

Scientists and beekeepers have compiled a list of possible factors to be investigated. The "Coloss" (Colony Losses) network, with the participation of Scientists and Beekeepers from 35 countries, is investigating the problems from many different points of view. At the next Apimondia Congress in Montpellier, France, scheduled to take place on 15 - 20 September 2009, we will all be able to hear about the latest findings as well as discuss with the scientists working on these problems. To solve this predicament with colony losses we need to work closely together among Scientists and Beekeepers to find solutions and we must be willing to look at all possibilities with open minds.

The world honey markets are experiencing difficult times. Low production of honey in major production areas of the world, combined with the global economic crisis, makes the future prospects unclear. The major honey traders and their organisations will meet at the Congress in Montpellier, giving us all a possibility to learn about the future prospects for apiculture worldwide. We are aware of the importance of apiculture for biodiversity and food production: the Congress will also be a possibility to share this knowledge with a larger audience.

I am pleased to announce that the preparation of the Congress is well underway. We have many sections of the programme ready and we are receiving more inputs through the papers submitted. I warmly invite you to visit the Congress website www.apimondia2009.com where you will find information about the scientific programme, submission of abstracts, the large ApiExpo with a variety of items and specific products to meet all beekeepers' needs. There will also be honey judging, contests and an attractive rich social programme. Beekeepers, scientists, honey traders, equipment producers, innovators and friends will meet in Montpellier: in one word, the Congress is for all involved in apiculture worldwide.

Montpellier is really worthwhile visiting. It is an old city in the South of France with high quality beekeeping and bee products in the region. You will find excellent food and wine and valuable tourist opportunities. For Apimondia and the local organiser, the Union Nationale de l'Apiculture Française, the preparations of the congress in Montpellier have the highest priority on our common agenda.

Nevertheless, Apimondia has other activities. We organise conferences and seminars on more specific topics in the years between the Congresses. In this respect, Apimondia has been very active in 2008. The following international events were organised by Apimondia in co-operation with other organisations:

- 2nd Apimondia International Forum "Apimedica and Apiquality", Rome, Italy;
- 1st Apimondia Honeydew Symposium, Burgas, Bulgaria;
- 2nd OIE-Apimondia Symposium "Diagnosis and Control of Bee Diseases", Freiburg, Germany;
- Apimondia Symposium on Good Management Practice (GMP) and Good Beekeeping Practice (GBP), Bucharest, Romania;
- 2nd International Apimondia Symposium "Selection, Queen Breeding and Instrumental Insemination", Nuevo Vallarta, Mexico;
- 10th International ICPBR Symposium "Hazards of Pesticides to Bees", Bucharest, Romania
- 1st International Beekeeping and Pine Honey Congress, Mugla, Turkey.

The members of the Executive Council of Apimondia have also participated in many other events throughout the world distributing and collecting information.

During the last few years the activities of Apimondia have considerably increased. This is due to constant inputs from the Executive Council members, the General Secretariat in Rome and the Apimondia Foundation FIITEA in Romania. Apimondia benefits also from the active collaboration of the members of the International Honey Commission (Apimondia's scientific advisor on bee product quality), as well as co-operators from many Beekeepers' Organisations, Universities and scientists from the world over.

Of course, we also rely on the tremendous support we receive from our members, without whose support we could not achieve what we do. May I take this opportunity to thank all of you for your continuous contributions in making beekeeping a wonderful way of living.

May I wish you all a Prosperous New Year.
Looking forward to meeting you all in Montpellier,
Asger Søgaard Jørgensen

FINANCIËN

Wij verzoeken u de contributie voor 2009 à € 11,34 euro over te maken. Indien u de contributie voor 2008 nog niet overgemaakt hebt verzoeken wij u z.s.m. eenzelfde bedrag over te maken. Graag even het jaartal erbij vermelden.

Het rekeningnummer van de penningmeester van Nectar is 34.62.361 te Utrecht.